

Bevezető

A *Thalassa* mostani száma régi adósságot törleszt. Két tanulmány, Benjamin Kilborne és Michael Ghil írása foglalkozik George[s]¹ Devereux életművével, aki Dobó Györgyként született Lugoson 1908-ban, és 1985-ben hunyt el Párizsban. Devereux Bronislaw Malinowski és Róheim Géza mellett a pszichoanalitikus indíttatású etnológia és antropológia egyik legfontosabb és legeredetibb képviselője volt. Tudományos munkásságának legnagyobb részét az Egyesült Államokban és Franciaországban folytatta. Antropológiai megfigyeléseket végzett az indokínai szedangoknál és különféle észak-amerikai indián törzseknél. Megfigyelései alapján dolgozta ki az általa „etnopszichoanalízisnek” vagy „etnopszichiátriának” nevezett diszciplínát, amelynek elméleti és metodológiai konzekvenciái nem csak a szűkebb szakterületek, hanem általában a társadalomtudományok számára is megvilágító jelentőségűek lehetnek (így például az etnikai identitás problémájának fogalmi-logikai elemzése, az áttétel és ellenáttétel szerepe a „megfigyelő” és az „adatközlő” viszonyában, a komplementaritás kérdése stb.).

Devereux Magyarországon kevésbé ismert; a pszichoanalitikusok körében még kevésbé, mint a néprajztudomány művelőinek körében.² Harmat Pál *Freud, Ferenczi és a magyarországi pszichoanalízis* című könyvében is csupán néhány passzust szentel munkásságának. Írásaiból magyarul mindössze két részlet jelent meg: „Az ősjelenet és a gyermekkori heteroszexualitás a mohave társadalomban” címmel a Tóth László szerkesztette *Róheim Géza* című kötetben (Új Mandátum, Bp. 1999; valamint „Etnikai identitás: logikai alapok és működési zavarok” címmel *A megtalált nyelv. Válogatás magyar származású*

---

¹ Devereux Amerikában a „George”, Franciaországban a „Georges” változatot használta. A „Dobó/Devereux” névváltoztatásról lásd Corinne Daubigny „Le dernier bastion: du concept de l’homme comme fin en soi” (Az utolsó bástya: az emberfogalom mint öncél)” című tanulmányának utóiratát, *Le Coq-Héron* 190, 2007. 26-27. old.), amely vitatja azt az elterjedt nézetet, miszerint a „Devereux” név a román „evreu” (zsidó) szóból eredne.

² Lásd: Voigt Vilmos: The identity of Georges Devereux (1908-1985). *Acta Ethnographica Hungarica* 38. 1993. 1-3. (61-67.); Gunda Béla: Devereux George 75 éves. *Néprajzi Hírek*, 14:1. 1985. (27)

francia pszichoanalitikusok munkáiból című gyűjteményben (Új Mandátum, Bp. 2001, szerk. Ritter Andrea és Erős Ferenc).

2006 októberében Devereux tanítványai és hívei – Fejtő Ferenc elnökletével – konferenciát tartottak a párizsi Magyar Intézetben. A Devereux-konferencia előadásai alapján készült a *Le Coq-Héron* című folyóirat 190. száma (2007/3) „Georges Devereux, une voix dans le monde contemporain” (Georges Devereux, egy hang a mai világban) címmel,³ Corinne Daubigny és Manuel Periañez szerkesztésében. Ebből a számból vettük át – a szerző hozzájárulásával – Michael Ghil matematikus és geofizikus professzornak, Devereux unokaöccsének és hagyatéka gondozójának írását, amely bemutatja a családi hátterét, az életpálya fordulatait, és érdekes párhuzamot von a kvantumelmélet és az etnopszichoanalízis között.

Az antropológus és pszichoanalitikus Benjamin Kilborne-nak, Devereux amerikai tanítványának tanulmánya – amelyet a szerző bocsátott rendelkezésünkre – mesterének életművét a modern antropológia történetébe ágyazva elemzi.

Ugyancsak e számunkban, az Archívum rovatban olvasható Horváth Petrá-nak egy másik, Magyarországon elfelejtett emigránsról, Brachfeld Olivérről (1908-1967) szóló dolgozata. Az Adler-követő Brachfeld, aki a harmincas években Spanyolországba emigrált, jelentős életművet hagyott hátra, és – mint az írásból kiderült – igen sokat tett nem csupán a bécsi mélylélektani iskola, hanem a magyar kultúra megismertetéséért is spanyol nyelvterületen. Horváth Petra tanulmánya eredetileg előadásként hangzott el a PTE BTK Pszichológiai Doktori Iskola elméleti pszichoanalízis programja és a Magyarországi Otto Gross Társaság által 2007. novemberében rendezett konferencián. A konferencia néhány további előadását folyamatosan közölni fogjuk későbbi számainkban.

Anna Gibbs és Shé Hawke tanulmánya, amelyet Műhely rovatunkban közlünk, érdekes összefüggéseket vizsgál, új szempontokból, a „könnyek evolúciója” és Ferenczi Sándornak a thalasszális regresszióval kapcsolatos elgondolásai között. Fórum rovatunkban Papp Orsolya, Fecskó Edina és Bálint Katalin beszámolója olvasható a 2007. őszi londoni nemzetközi pszichoanalitikus filmfesztiválról. Jelen számunk Friedrich Melinda könyvismertetésével zárul.

Itt kívánjuk megjegyezni, hogy folyóiratunk – a megváltozott támogatási feltételek miatt – 2008-ban rövidebb terjedelemben, de négy alkalommal jelenik meg.

Erős Ferenc

---

³ Lásd: <http://www.cairn.info/revue-le-coq-heron-2007-3.htm>

Georges Devereux (Dobó György) életének kronológiája*

(1908–1985)

- 1908 – szeptember 13-án születik a Krassó-Szörény vármegyei Lugoson (a trianoni békeszerződés után Lugoj, Románia).
- 1924 – István öccsének öngyilkossága.
- 1926 – Párizsba utazik, fizikát és kémiát tanul Marie Curie-nél és Jean Perrinnél.
- 1928 – súlyosan megbetegszik, majd Lipcsébe utazik, ahol kitanulja a könyvkiadói és könyvterjesztői szakmát
- 1929 – visszatér Párizsba. Kapcsolatba kerül avantgárd értelmiségiekkel, köztük Klaus Mann-nal. Verset publikál németül Eugène Ionesco folyóiratában, a *Transitions*-ban. A Keleti Nyelvek Főiskoláján maláji nyelvet tanul. Marcel Mauss, Lucien Lévy-Bruhl és Paul Rivet előadásait hallgatja. Érdeklődni kezd az antropológia iránt.
- 1932 – megváltoztatja nevét Dobó Györgyről (románul Gheorghe Dobó) Gheorghe (franciásan Georges) Devereux-re
- 1933 – Terepmunkát végez Arizonában a hopi, a yuma és a cocopa indiánoknál, majd a mohávéknál a Colorado folyó mentén.
- 1934 – Terepmunkát végez Indokínában a szedangoknál.
- 1935 – Antropológiát tanul Alfred Kroebernél és Robert Harry Lowie-nél. Doktori disszertációját Kroeber irányításával írja: *The Sexual Life of Mohave Indians* (A mohávé indiánok szexuális élete) címmel (doktori tézisek, a Kaliforniai Egyetem, Berkeley könyvtára).
- 1939 – »A Sociological Theory of Schizophrenia« (A szkizofréria szociológiai elmélete). Együttműködik Pitirim Sorokinnal, és megismerkedik Róheim Gézával,
- 1941 – február 3-án megkapja az amerikai állampolgárságot.
- 1943 – »Antagonistic Acculturation« (Antagonisztikus akkulturáció, Edwin M. Loebbel együtt).
- 1943 – Belép az amerikai haditengerészetbe, Kínában és Indokínában teljesít szolgálatot
- 1944 – Leszerel. Franciát tanít a New York-i Columbia Egyetemen, majd szociológiát Port-au-Prince-ben, Haiti szigetén.
- 1946 – Ismét visszatér Párizsba. A nemzeti tudományos kutatóközpontnál (CNRS) kap kutatói állást.
- 1946 – Analízisbe kerül Marc Schlumbergernél (Párizsi Pszichoanalitikus Társaság, SPP).
- 1947 – Kari Menninger meghívja a Kansas államban lévő Topekába, a Winter General Hospital-be. Új analízisbe kezd Robert Hans Joklnál, Freud egykori analizáltjánál (Jan Franck és T. Bratoy szupervíziójával).
- 1950 – Egy Blackfoot indián analízisét kezdi el.
- 1951 – *Reality and Dream* (Valóság és álom). Franciául: *Psychothérapie d'un Indien des Plaines* (Egy síkföldi indián pszichoterápiája).

* A *Le Coq-Héron* 190. számában (2007/3.) megjelent összeállítás alapján (a szerk.)

- 1952 – Társult tagja lesz a topekai intézetnek, belép a Philadelphiai Pszichoanalitikus Egyesületbe. Társult (nem teljes jogú) tagként felveszik az Amerikai Pszichoanalitikus Társaságba (APA)
- 1955 – *A Study of Abortion in Primitive Societies: A Typological, Distributional and Dynamical Analysis of the Prevention of Birth in 400 Pre-Industrial Societies.* (Tanulmány a primitív társadalmakban művelt abortuszról: a születésszabályozás tipológiai, elterjedtségi és dinamikus elemzése 400 preindusztriális társadalomban)
- 1956 – »Normal and Abnormal: The Key Problem of Psychiatric Anthropology« (Normális és abnormális: a pszichiátriai antropológia kulcsproblémái)
- 1961 – *Mohave Ethnopsychiatry and Suicide* (Etnopszichiátria és öngyilkosság a mohávek körében, franciául: *Ethnopsychiatrie des Indiens Mohave*, Tobie Nathan előszavával)
- 1963 – Kinvezik az École pratique des hautes études (EPHE) tanárának, Claude Lévi-Strauss, Roger Bastide és Fernand Braudel támogatásával
- 1963 – Görögül tanul, és a görög mítoszok pszichoanalízisével kezd foglalkozni
- 1964 – A Párizsi Pszichoanalitikus Egyesület (SPP) társult tagja
- 1965 – »Les origines sociales de la schizophrénie, ou la schizophrénie sans larmes« (A szkizofrénia társadalmi eredete, avagy szkizofrénia könnyek nélkül)
- 1967 – From Anxiety to Method in the Behavioral Sciences (A szorongástól a viselkedéstudományokban – Devereux ezt a művét tekintette legfontosabb munkájának). Franciául: „De l’angoisse à la méthode dans les sciences du comportement”
- 1967 – »La renonciation à l’identité: défense contre l’anéantissement« (Az identitás feladása: védekezés a megsemmisülés ellen)
- 1970 – *Essais d’ethnopsychiatrie générale* (Tanulmányok az általános etnopszichiátriáról, Roger Bastide előszavával)
- 1971 – Elnyeri a Sorbonne bölcsészettudományi doktora címet *Ethnopsychiatrie des Indiens Mohave. Essais d’ethnopsychiatrie générale* (A moháve indiánok etnopszichiátriája. Tanulmányok az általános etnopszichiátriáról) című munkájával (készült Louis-Vincent Thomas és Roger Bastide vezetésével, opponensek: Claude Lévi-Strauss és Otto Klineberg)
- 1972 – *Ethnopsychanalyse complémentariste* (Komplementarista etnopszichoanalízis)
- 1975 – *Tragédie et poésie grecques. Études ethnopsychanalytiques* (Görög tragédia és költészet. Etnopszichoanalitikai tanulmányok)
- 1976 – *Dreams in Greek Tragedy. An Ethno-Psycho-Analytical Study* (Álmok a görög tragédiában. Etnopszichoanalitikai tanulmány)
- 1978 – Megkapja a Ferenczi díjat
- 1980 – *De l’angoisse à la méthode dans les sciences du comportement.* (A szorongástól a módszerig a viselkedéstudományokban)
- 1982 – *Psychothérapie d’un Indien des Plaines* (Egy síkföldi indián pszichoterápiája, Elisabeth Roudinesco előszavával)
- 1982 – *Femme et mythe* (Nő és mítosz).
- 1983 – *Baubo. La vulve mythique.* (Baubo. A mitikus vulva)
- 1984 – »The Character of the Euripidean Hippolytus: An Ethno-Psychoanalytical Study« (Euripidész Hippolytusának jelleme: etnopszichoanalitikai tanulmány)
- 1985 – március 28-án hal meg. Hamvait kívánsága szerint moháve szertartás szerint szórták szét az Egyesült Államokban lévő Parker temetőjében
- 1995 – *Cléomène, le roi fou.* [Cleomena, a bolond király, W.G. Forresttel együttműködésben]
- 2006 – *Les rêves dans la tragédie grecque.* (Az álmok a görög tragédiában).